

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.923

Диба Олександр Михайлович
к. е. н., доцент,
доцент кафедри інвестиційної діяльності
КНЕУ ім. Вадима Гетьмана

ПАРАДИГМА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

PARADIGM OF GLOBALIZATION: INNOVATIVE ASPECT

Анотація: У статті обґрунтовано теоретичні основи глобалізації, розглянуто еволюцію поглядів на дане поняття. Досліджено теоретичні основи та можливості здійснення інноваційної діяльності в умовах глобалізації. Виокремлено інноваційний аспект глобалізації сьогодення.

Annotation: In the article are explored the theoretical basis of globalization. The different points of views at the meaning of globalization are studied. The theoretical basis of innovative activity and possibilities of its realization are explored. The innovative aspect of today's globalization is separated.

Ключові слова: глобалізація, еволюція сучасного суспільства, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, інновація.

Key words: globalization, evolution of modern society, innovative development, innovative activity, innovation.

Сучасний розвиток цивілізації зумовив перехід багатьох процесів і явищ нашого суспільства на якісно новий — глобальний рівень, зумовив виникнення та посилення тенденцій глобалізації. У свою чергу, в науковому контексті парадокси глобалізації не випадково стали предметом гострих теоретичних дискусій: неоднозначність процесів, що розгорнулися в сучасному світі, не можуть не відбиватися й на уявленнях про них. Зокрема, в науковій літературі поки що не знайдемо відповідей на багато питань, породжених глобалізацією, що зумовлено її всеохоплюючим характером і багатогранністю.

На сьогодні особливо актуальними залишаються питання переходу інноваційної діяльності на міжнародний рівень, у тому числі активізація співпраці між країнами у сферах розробок, фундаментальних і прикладних досліджень, виробництва та просування інноваційної продукції на міжнародні ринки. Адже, для забезпечення конкурентоспроможності економіки країни на міжнародних ринках необхідно враховувати здатність національних суб'єктів господарювання впроваджувати нові технології, здійснювати розробки та дослідження, реалізувати інноваційні проекти та комерціалізувати результати від впровадження інновацій не тільки на внутрішньому ринку, але й враховуючи глобальні тенденції та потреби. Тому, в контексті теоретичних досліджень виникає необхідність

охарактеризувати можливості здійснення інноваційної діяльності в умовах глобалізації.

Зважаючи на актуалізацію наведених питань, за мету нашого дослідження на даному етапі ставимо співставлення різноманітних точок зору на сутність інноваційної діяльності та глобалізації, узагальнення її інноваційного аспекту.

На сьогодні глобалізація — це об'єктивний процес, який розширює міжнародні ринки, економічні зв'язки між країнами, загострює конкуренцію, породжує проблеми, які потребують негайного розв'язання: глобальна економіка і ТНК; глобальна економіка та розгалужена банківська і фінансова індустрія; глобальна економіка й гроші та кредит; глобальна економіка і масштабні державні борги.

Поняття глобалізації з'явилося у сфері міжнародного менеджменту на початку 80-х рр. ХХ-го ст. Так, професор гарвардської школи бізнесу Теодор Левітт передбачив появу глобалізації як наслідок виникнення ситуації, коли нова технологія дозволяє розширювати охоплення глобальних засобів інформації і знижувати вартість комунікацій. У такому випадку смаки споживачів будуть зближуватися, що послужить причиною появи глобальних ринків для стандартних товарів [1].

У широкому розумінні глобалізацію можна трактувати як процес, який виводить цивілізацію на вищий щабель розвитку із системною інтернаціоналізацією умов і сфер людської життєдіяльності (політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технологічні та інші складові) [2]. Широта прояву глобалізації на різних рівнях світової економіки та соціуму загалом дозволяє охарактеризувати її як об'єктивний і незворотний процес, який визначає загальний, найбільш оптимальний і раціональний вектор розвитку світового господарства [3]. Глобалізація як вища стадія інтернаціоналізації є ширшим поняттям, ніж світогосподарська інтеграція. Завдяки їй лібералізуються суспільні відносини та формується єдиний соціально-економічний, політичний, культурний та інформаційний простір за багатьма складовими і показниками національних суспільств у складну багатонаціональну структуру — світову цивілізацію глобалізація є суперечливим і нерівномірним процесом, який охоплює як тенденції інтеграції, так і розпаду (дезінтеграції).

Основною характеристикою сучасної глобалізації, безумовно, слід вважати взаємозалежний розвиток двох процесів: глобалізації ринків (капіталу, трудових ресурсів, товарів і послуг) і глобалізації економічних форм (укрупнення організаційних структур економіки, формування глобальних мегасуб'єктів, мегаоператорів). Сукупність цих процесів виступає сутнісною характеристикою глобалізаційних тенденцій і являє собою етап економічної глобалізації, яка поступово набувала сучасні форми прояву: інформаційно-комунікаційну та фінансову.

Глобалізація як об'єктивний гео економічний процес укрупнення, злиття і поглинання економічних суб'єктів, що відбувається на мікро-, макро-, мезо- та мегарівнях, проявляється в зміні об'єктивних характеристик і суб'єктивних переваг світового капіталу, формує матеріальні передумови регіоналізації еко-

номічної сфери. Дані процеси проявляються у створенні замкнутих економічних угруповань для захисту економічних інтересів країн-учасниць як розвинених, так і економік, що трансформуються, на основі взаємодії капіталу та інформації на новому якісному рівні, викликаючи відповідні зміни господарських відносин.

В умовах глобалізації національно-локальні держави виявилися складовими елементами єдиного всесвітнього господарського організму. У результаті сучасний світовий ринок, світогосподарські відносини та інститути вже не можна визначити як просте продовження національних господарських систем, сукупність взаємопов'язаних національних господарств. Сьогодні світова економіка являє собою особливу систему, яка має специфічні інститути і реалізує функції, що свідчать про якісну зміну світового господарства.

Нині однозначного визначення поняття «глобалізація» немає. Враховуючи, що процес глобалізації впливає на різні сфери суспільного життя, важливо щоб національна модель економічного розвитку передбачала спрямування усіх форм капіталу (фінансовий, соціальний, людський, інтелектуальний та ін.) на зростання власної економіки, задоволення матеріальних і культурних потреб власного народу [4].

У ширшому аспекті «.. глобалізація викликала до життя вкрай суперечливі явища, що спричинені поступовим стиранням кордонів ринків, посиленням залежності національних економік від зовнішніх шоків, ризиків тощо. В останні десятиліття серед науковців точаться зумовлені глобалізацією дискусії стосовно сутності, ролі та функцій держави, з'явилися певні обмеження суверенітету й навіть спостерігається своєрідне ослаблення влади національних держав через переплетіння та взаємне накладання політичних і економічних циклів» [5]. Т. Левітт характеризує глобалізацію як феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляють ТНК. Із розвитком глобалізації відбувається монополізація капіталу, виникають корпорації, які у ХХ ст. набули міжнародного характеру. Транснаціональні компанії поступово перетворюють планету в єдину економічну, фінансову і культурну систему та являють собою великі фінансово-промислові об'єднання, побудовані за принципом централізованого планування у світовому масштабі, завдяки цьому ТНК беруть участь у розподілі й використанні міжнародних ринків, впливають на прийняття державних рішень заради одержання прибутків. А. Архіпов наголошує, що ТНК контролюють значну частину світового виробництва і торгівлі, сприяють об'єднанню процесів у світове господарство [6].

Важливим етапом розвитку досліджень глобалізації є визначення її всезагального рівня — вона починається розглядатися теоретиками і практиками багатьох галузей досліджень як процес всесвітньої політичної, економічної, територіальної, військової, екологічної, соціальної, культурної та інформаційної взаємодії багатьох держав світу для створення глобальної цивілізації (метасуспільства) або всесвітньої культури (сьогодні глобальний менеджмент у багатьох відношеннях створюється міжнародними організаціями — НАТО, СОТ, ЄС та ін. — які встановлюють «правила гри» у глобальному ринковому середовищі).

Тобто, ядром та однією з ключових рушійних сил економічної глобалізації є процеси регіональної інтеграції, завдяки яким забезпечується конвергенція національних економік країн-учасниць інтеграційних угруповань, формується спільний ринок товарів, послуг, капіталів і робочої сили, а також досягається нова якість відтворювальних процесів на регіональному рівні. В глобальній моделі світогосподарського розвитку, яка нині формується, суттєво посилюється роль регіональних інтеграційних блоків країн, таких як Європейський Союз (ЄС), Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА), Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), Спільний ринок країн Південної Америки (МЕРКОСУР), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) та інших. Вони представлені діяльністю потужних коаліцій країн, які, маючи спільні економічні інтереси, об'єднують свої зусилля з метою забезпечення найсприятливіших умов для реалізації міжнародного економічного співробітництва в регіональному масштабі.

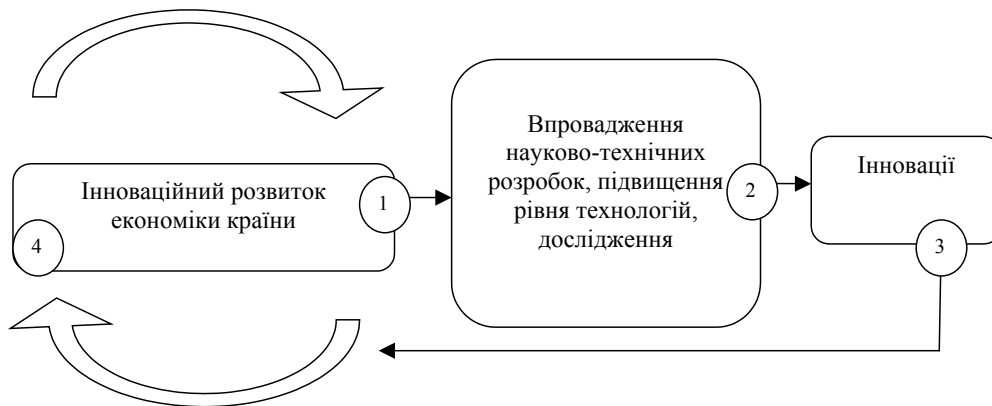
Починаючи з 1980-х рр., країни світу через участь у регіональних економічних процесах, чимраз більшою мірою прагнуть реалізовувати свої власні національні інтереси. Це набуває свого багатовимірного прояву у дедалі більшому поширенні на інтеграційній карті світу зон преференційної та вільної торгівлі, котрі відкривають перед країнами-учасницями регіональних блоків широкі можливості щодо розширення експортної експансії на регіональних ринках товарів і послуг, залучення інвестиційних ресурсів та ін., зберігаючи при цьому суверенітет у реалізації макроекономічних політик [7]. Свідченням інтенсивного процесу формування інтеграційних блоків, який охоплює нині країни з різними рівнями соціально-економічного розвитку, є те, що загальна кількість інтеграційних угод з 1960 р. до 2011 р. зросла з 2 до 214 [8].

Сучасний менеджмент міжнародного бізнесу розглядає глобалізацію як все-світню тенденцію розширення бізнесу за межі власної національної економіки у світі глобальної економіки будь-яка організація з будь-якої країни може стати конкурентом [9].

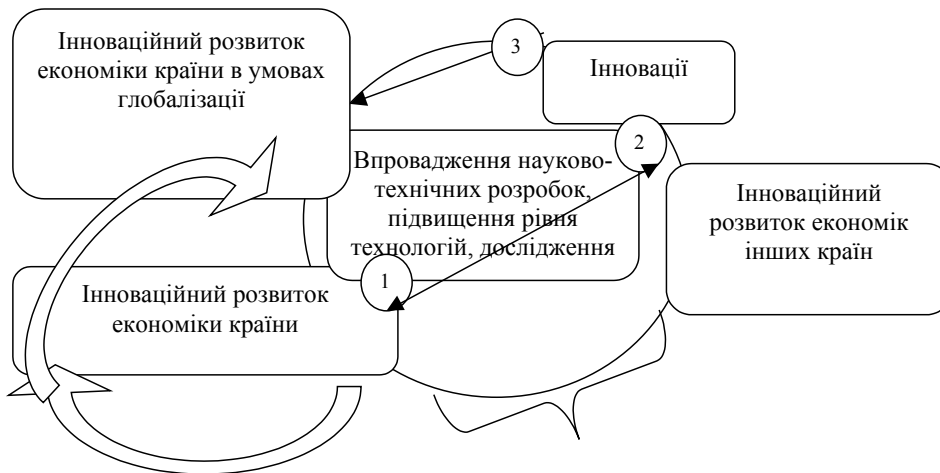
Економічна глобалізація привела до змін у поглядах на ролі менеджера і вимоги до менеджменту. На першому етапі розвитку міжнародного бізнесу панувала концепція практичної школи, коли успішність виконання класичних управлінських ролей на внутрішньому ринку повинна була автоматично корелюватися із зовнішньоекономічною діяльністю. З розвитком відкритості багатьох національних економік отримала поширення крос(між)культурна школа менеджменту, яка робила наголос на виконання міжнародним менеджером таких ролей: організатор стратегічного пошуку можливостей компанії на зовнішньому ринку; стратегічний мотиватор; культурний аналітик; ефективний організатор і керівник інтернаціонального колективу; дипломат і громадський діяч; «стратегічний оптимізатор міжнародного бізнесу» [10].

Глобалізація постає одним із найбільш суперечливих і відчутних явищ нашого часу, яку Міжнародний валютний фонд визначає як процес інтеграції національних економік і суспільств унаслідок збільшення вільних потоків ідей, людей, товарів, послуг і капіталу, з її поширенням у світі відбулося зростання лібералізації торгівлі й досягнень у сфері технологій.

Загалом, головною метою глобалізації вважається реалізація концепції поступального розвитку світової економіки на основі росту науковомісткої сфери та сфери послуг завдяки стратегії піднесення національних економік держав, що розвиваються, до рівня конкурентоспроможної інноваційної економіки, їх перетворення на повноцінних суб'єктів світової економіки та вибору гідного статусу у світовій системі [11]. У вказаному контексті розглядаємо тенденції глобалізації, як можливість для переходу національної економіки на якісно новий рівень, поштовх для посилення інноваційного розвитку (рис. 1).

1 — внутрішня (теоретична) модель

2 — інноваційна діяльність в умовах глобалізації

Рис. 1. Схематичні моделі інноваційного розвитку*

* Джерело: складено автором

Відомо, що інноваційний розвиток відбувається за рахунок систематичного впровадження нововведень, що реалізуються в рамках інноваційної діяльності. Комплексний характер інноваційної діяльності зумовлює виникнення та еволюцію різноманітних теоретичних підходів до обґрунтування проблем і перспектив інноваційної діяльності. Зокрема сьогодні, коли на практиці інноваційній діяльності досить часто притаманний міжнародний характер, формуються нові перспективи та виникають проблеми інноваційної діяльності в умовах глобалізації.

Теоретичні обґрунтування інноваційної діяльності, її сутності, основних проблем і перспектив набули свого розвитку ще у працях класиків політичної економії. У зазначеному контексті А. Сміт визначав, що головними факторами розвитку виробництва є праця і капітал, а збільшення продуктивності праці — процес заміщення фактора живої праці фактором капіталу. Тому, застосування нової техніки і технологій розглядалися як наслідок, а не як причина розвитку виробництва [12]. Представники неокласичної школи, фундаторами якої є А. Маршал і Л. Вальрас, розглядали інноваційну діяльність через призму теорії граничної корисності як чинника вартості товарів [13, 14].

І класики, і неокласики до 30-х років ХХ століття, визнаючи важливість результатів інноваційної діяльності, розглядали їх як зовнішній фактор впливу на підприємства, а не як внутрішню причину їх розвитку. Об'єктивною причиною таких поглядів було те, що у той період інноваційна сфера була переважно організаційно відокремлена від виробництва. Уявлення про інноваційну діяльність як зовнішній фактор економічного зростання отримало назву концепції екзогенної (зовнішньої по відношенню до підприємств) інноваційної діяльності.

Екзогенна концепція інноваційної діяльності передбачала систему централізованих науково-дослідних, проектно-конструкторських і технологічних організацій, планування та запровадження результатів їх роботи у виробництво за допомогою директивних методів. За таких умов досягти лідерства у пріоритетних напрямках науки і техніки можна було лише завдяки концентрації великої кількості ресурсів без огляду на ефективність їх використання. Крім цього, інноваційна діяльність супроводжувалася неефективним використанням нової техніки у виробництві, що призводило до перевитрат ресурсів, уповільнювало темпи економічного розвитку і, кінець-кінцем, спричинилося до відставання у багатьох галузях науки і техніки.

До недавнього часу у вітчизняній і зарубіжній науці не має єдиних поглядів щодо сутності категоріального апарату дослідження інноваційної діяльності. У результаті часто одним поняттям позначаються явища й процеси, які мають суттєві відмінності за характером інноваційних робіт, часом їх проведення, кінцевим результатом і тому подібним.

У свою чергу, на взаємозв'язок науки та виробництва звернув увагу ще в ХVІІ столітті французький просвітник Жан Кондорсе. Він відмічав, що «прогрес наук забезпечує прогрес промисловості, який сам потім прискорює наукові досягнення, і це взаємний вплив, дія якого поновлюється, має бути віднесеним до найпродуктивніших, наймогутніших причин удосконалення людського роду». Він також указував на загальний характер наукових знань, відмічаючи, що

«для кожного покоління неминуче зростає та сума знань, яку можна отримати за один і той самий проміжок часу, із тією ж самою розумовою силою» [15].

Потужний поштовх до початку наукових досліджень сутності інновацій та інноваційної діяльності та їх ролі в економічному розвитку дали праці українського економіста М. І. Туган-Барановського. Його дослідження циклічного характеру економічного розвитку у роботі «Періодичні промислові кризи» (1900 р.) ініціювали наступне вивчення причин цих циклів, головною з яких були визнані інновації [16].

М. Д. Кондратьєв продовжив дослідження кризових явищ в економіці капіталістичних країн. У своїх працях «Великі цикли кон'юнктури та теорія передбачення» і «Проблеми економічної динаміки» він висунув ідею про існування великих циклів кон'юнктури, які утворюються від кожного базового нововведення й являють собою множину вторинних, удосконалюючи нововведень [17].

Ідеї циклічності економічного розвитку, пошук наукових пояснень їх причин вплинули на австрійського економіста Йозефа Шумпетера. У роботі «Теорія економічного розвитку», яка була видана у 1911 р., і у наступних працях Й. Шумпетер показав, що економічні зміни є результатом нововведень, а процес впровадження нововведень відбувається стрибкоподібно, що, у свою чергу, призводить до циклічних змін в економіці.

Й. Шумпетер висунув ідею про те, що інновації з'являються в економіці не рівномірно, а як цілісна система нових продуктів і технологій. «Інновації рідко залишаються ізольованими. Вони мають тенденцію до утворення кластерів, адже спочатку деякі фірми, а потім більшість наслідують... успішну інновацію» [18]. Ця ідея стала відправною точкою для подальших досліджень процесу дифузії інновації, зокрема, теоретичної концепції розподілу і перерозподілу суспільних витрат на їх створення та економічного ефекту від їх використання і ролі держави у цьому процесі.

Після Й. А. Шумпетера багато учених почали приділяти інноваціям та інноваційній діяльності значне місце у своїх дослідженнях, виникли так звані «постшумпетерівські» теорії інновацій. Найвідомішими представниками цього напрямку з-поміж західних науковців є Г. Менш, К. Фрімен, Б. Твісс, П. Друкер.

Німецький учений Герхард Менш пов'язує темпи економічного зростання і циклічність із появою базових інновацій. Г. Менш уточнив класифікацію інновацій Шумпетера. Він виділив три великі групи інновацій: базисні, покращуючі та псевдоінновації. У праці «Технологічний пат: Інновації долають депресію» Г. Менш робить висновок, що коли базисні інновації вичерпують свій потенціал, виникає ситуація «технологічного пату», яка визначає застій в економічному розвитку, й, навпаки, висока концентрація базисних інновацій дає змогу подолати «технологічний пат» і започатковує економічне зростання на якісно новій основі [19]. Промисловий розвиток, на його думку — це перехід від одного технологічного пату до іншого.

Згодом на основі робіт Кондратьєва, Шумпетера, Менша та на підставі аналізу економічної ситуації в США 1980-х років американський економіст і соціолог П. Друкер зробив висновок, що при спаді розвитку галузей промисловості

спостерігалася не стагнація, а економічне зростання, викликане підвищенням підприємницької активності у сфері інновацій. Він вважав, що «для успіху підприємництва необхідно тільки одне: дотримуватися обов'язкової умови — воно повинно бути систематизованим і таким, що управляється, спиратися на цілеспрямовану інноваційну політику» [20].

Центральною фігурою інноваційного процесу П. Друкер вважає інноватора-підприємця, а головним завданням суспільства — створення сприятливих соціально-економічних умов для його діяльності. Він виділяє три основні умови успіху інноваційної діяльності:

- інноваційна діяльність — це кропітка робота, яка потребує неабиякої майстерності, наполегливості, самовідданості (що не можуть компенсувати талант й освіченість) та творчості, переважно в одній сфері діяльності;
- інноватори повинні покладатися перш за все на себе у процесі нововведення (через високий ризик і кінцеву винагороду за роботу);
- інноваційна діяльність має бути пов'язаною з ринком, сфокусованою на ринок та ним керуватись [21].

У роботах Е. Менсфілда [22], А. Грублера [23], Е. Роджерса [24], Т. Хегерстранда [25], А. Г. Круглікова [26] розробляються концепції дифузії інновацій, у яких здійснюється спроба дати пояснення процесу розповсюдження інновацій у часі та просторі. З-поміж найвідоміших концепцій дифузії інновацій, відповідно до предмета нашого дослідження, слід виділити концепцію передачі інформації про технологічні інновації через інформаційні канали. Оскільки саме вона у країнах, що переходять до стадії постіндустріального розвитку, вважається теоретичною основою втручання держави у процеси перерозподілу прибутку, що виникає у результаті виробництва та споживання інноваційних товарів.

На сьогодні, з одного боку, інноваційну діяльність розуміють як процес, спрямований на розробку і реалізацію результатів завершених наукових досліджень і розробок або певних науково-технічних досягнень у новий чи вдосконалений продукт, який реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, а також пов'язані з цим процесом наукові розробки та дослідження [27—29], з іншого — інноваційна діяльність спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, що сприяє випуску на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [30, 31].

Згідно даних державної статистики України за напрямом міжнародної наукової співпраці (статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні») інноваційна діяльність представлена показниками: кількості виїздів наукових працівників за межі країни, у т. ч. з метою стажування, навчання, підвищення кваліфікації, викладацької роботи, проведення наукових досліджень, участі у міжнародних семінарах, конференціях тощо; кількості грантів, отриманих на наукову роботу від міжнародних фондів.

Виходячи із зазначеного, підкреслимо міжнародний характер і направленість результатів сучасної інноваційної діяльності для використання на міжнародному ринку. Тому, для вітчизняних суб'єктів інноваційної діяльності варто врахо-

увати існуючі на сьогодні тенденції глобалізації, зважаючи на всеохоплюючий і суперечливий характер якої, формується своєрідний глобальний характер інноваційної діяльності, який конкретизується в інноваційному аспекті глобалізації (рис. 2).

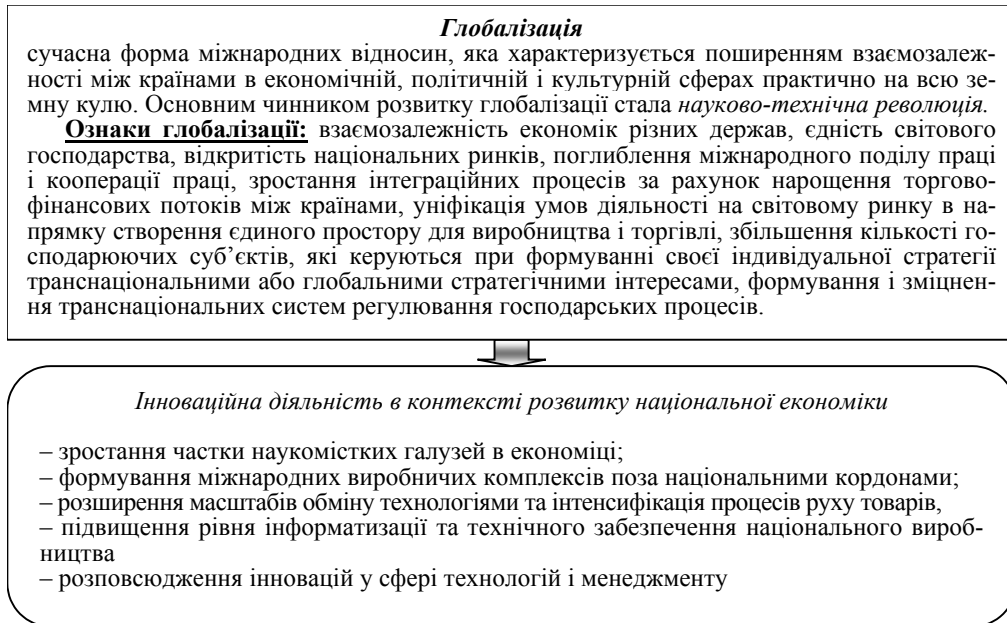

Рис. 2. Глобалізація: інноваційний аспект*

*Джерело: складено автором.

Тобто, на сьогодні інноваційний аспект є невід'ємною складовою глобалізації. У контексті розвитку національної економіки інноваційний аспект глобалізації створить перспективи для зростання наукоємного та інноваційного рівня економіки за рахунок запозичення відповідного зарубіжного досвіду розвинених країн світу. Крім того, існують можливості та перспективи поєднання досвіду інноваційної діяльності національних і зарубіжних суб'єктів господарювання за рахунок створення міжнародних виробничих і наукових комплексів. Міжнародний характер інноваційної діяльності в умовах глобалізації сприятиме розширенню масштабів обміну технологіями та інтенсифікація процесів руху товарів, підвищенню рівня інформатизації і технічного забезпечення національного виробництва, розповсюдження інновацій у сфері технологій і менеджменту.

Література

1. Levitt, T. The Globalization of Markets / Levitt T. // HarvardBusinessReport. — May-June, 1988. — P. 92–102.

2. Лук'яненко Д.Г. Глобальна економіка ХХІ ст.: людський вимір: монографія / Д.Г. Лук'яненко та ін.; за заг. ред. Д.Г. Лук'яненка та А.М. Поручника. — К.: КНЕУ, 2008. — 420 с.
3. Корж М.В. Маркетингова діяльність підприємств в умовах глобалізації: монографія / М.В. Корж, С.А. Жуков. — Краматорськ: ДДМА, 2012. — 252 с.
4. Глобалізація економіки та фінансова стабільність в Україні / Полозенко Д. В. // Економіка АПК. — 2014. — № 5. — С. 5
5. Єфименко Т. Актуальні проблеми трансформації економічних теорій в умовах глобалізації / Т. Єфименко // Фінанси України. — 2013. — № 5. — С. 9.
6. Архипов А. Современная глобализация и многополярность мира / А. Архипов // Финансы и кредит. — 2004. — № 23. — С. 4.
7. Ефремова Н. А. Международная экономическая интеграция и суверенитет государства / Н. А. Ефремова // Государство и право. — 2011. — № 6. — С. 60–66.
8. Munoz Carillo L.M. Seasonal Agricultural Workers. Program Mexico-Canada: Costs and Benefits — George Washington University, Washington D.C. — 2011. P. 8
9. Cullen G.B. Multinational management: A Strategic Approach. — 2nd ed. — South Western: Thoms on Learning, 2002. — 664 p.
10. Grosse R., Kujawa D. International Business: theory and managerial applications.— 2nd ed. — Boston: IRWIN, 1992. — 733 p.
11. Шергін С. Сучасний вимір глобалізації: концепції і реальність / Шергін С. // Світогляд. — 2008. — № 4. — С. 26–33.
12. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. — М.: Соцэкгиз, 1962. — 678 с.
13. Маршал А. Основы экономической науки / А. Маршал. — М.: Эксмо, 2007. — 830 с.
14. Вальрас Л. Элементы чистой политической экономии или Теория собственного богатства / Л. Вальрас. — М.: Университет. б-ка: Экономика, 2000. — 421 с.
15. Кондорсэ Ж. А. Эскиз исторической картины прогресса человеческого разума / Ж. А. Кондорсэ. — М.: Соцэкгиз, 1936. — 255 с.
16. Туган-Барановский М. И. Периодические промышленные кризисы. История английских кризисов. Общая теория кризисов: Избранное / М. И. Туган-Барановский. — М.: Наука, 1997. — 573 с.
17. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения / Н. Д. Кондратьев. — М.: Экономика, 2002. — 765 с.
18. Шумпетер И. А. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / И. А. Шумпетер. — М.: Прогресс, 1982. — 455 с.
19. Mensch G. Stalemate in Technology: Innovation Overcome the Depression. — Cambridge, Mass., 1979. — 247 p.
20. Drucker P. F. Our Entrepreneurial Economy // Harvard Business Review. — 1984, Jan.-Feb. — Pp. 64—68.
21. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / Питер Ф. Друкер; [пер. з англ.]. — К.: Україна, 1994. — 319 с.
22. Mansfield E. Industrial Research and Technological Innovation. An Economic Analysis. — New York: Norton, 1968. — 235 p.
23. Diffusion of Technologies and Social Behavior / Eds. Nakicenovic and A. Grubler. — Berlin: Springer, 1991.
24. Rogers E. M. Diffusion of Innovations (4th ed.). — New York: The Free Press, 1995.
25. Hagerstrand T. Innovation diffusion as a spatial process. — Chicago: University of Chicago Press, 1968.

26. *Кругликов А. Г.* Системный анализ научно-технических нововведений / А. Г. Кругликов. — М.: Наука, 1991. — 118 с.
27. *Микитюк П. П.* Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. — Тернопіль: Економічна думка, 2006. — 49–57 с.
28. *Инновационный менеджмент. Учебник / Под ред. С. Д. Ильенковой,* — М.: Юнити, 1997 г. — 203 с.
29. *Куликова Н. Н.* Проблемы формирования единой концепции налогового стимулирования инновационной деятельности организаций // Экономика и эффективность организации производства. Сборник научных трудов. — Выпуск 7. — Брянск: БГИТА, 2007. — С. 36–39.
30. *Соловьев В. П.* Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций). — К.: Фенікс, 2004. — 560 с.
31. *Балабанов И. Т.* Инновационный менеджмент. — СПб.: Издательство «Питер», 2005. — 208 с.

References

1. *Levitt, T.* The Globalization of Markets / Levitt T. // HarvardBusinessReport. — May-June, 1988. — PP. 92—102.
2. *Luk'janenko D.G.* Global'na ekonomika HHI st.: ljuds'kij vimir: monografija / D.G. Luk'janenko ta in.; za zag. red. D.G. Luk'janenka ta A.M. Poruchnika. — K.: KNEU, 2008. — 420 s.
3. *Korzh M.V.* Marketingova dijtal'nist' pidpriemstv v umovah globalizacii: monografija / M.V. Korzh, S.A. Zhukov. — Kramators'k: DDMA, 2012. — 252 s.
4. *Globalizacija ekonomiki ta finansova stabil'nist' v Ukraïni / Polozenko D. V.* // Ekonomika APK. -2014. — № 5. — S. 5
5. *Єfimenko T.* Aktual'ni problemi transformacii ekonomichnih teorij v umovah globalizacii / T. Єfimenko // Finansi Ukraïni. — 2013. — № 5. — S. 9.
6. *Arhipov A.* Sovremennaja globalizacija i mnogopoljarnost' mira / A. Arhipov / Finansy i kredit. — 2004. — № 23. — S. 4.
7. *Efremova N. A.* Mezhdunarodnaja jekonomicheskaja integracija i suverenitet gosudarstva / N. A. Efremova // Gosudarstvo i pravo. — 2011. — № 6. — S. 60–66.
8. *Munoz Carillo L.M.* Seasonal Agricultural Workers. Program Mexico-Canada: Costs and Benefits — George Washington University, Washington D.C. — 2011. — P. 8
9. *Cullen G.B.* Multinational management: A Strategic Approach. — 2nd ed. — South Western: Thoms on Learning, 2002. — 664 p.
10. *Grosse R., Kujawa D.* International Business: theory and managerial applications.— 2nd ed. — Boston: IRWIN, 1992. — 733 p.
11. *Shergin S.* Suchasnij vimir globalizacii: koncepcii i real'nist' / Shergin S. // Svitogljad. — 2008. — № 4. — S. 26–33.
12. *Smit A.* Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov / A. Smit. — M.: Socjkgiz, 1962. — 678 s.
13. *Marshal A.* Osnovy jekonomicheskoy nauki / A. Marshal. — M.: Jeksmo, 2007. — 830 s.
14. *Val'ras L.* Jelementy chistoj politicheskoy jekonomii ili Teorija sobstvennogo bogatstva / L. Val'ras. — M.: Universitet. b-ka: Jekonomika, 2000. — 421 s.
15. *Kondorsje Zh. A.* Jeskiz istoricheskoy kartiny progressa chelovecheskogo razuma / Zh. A. Kondorsje. — M.: Socjkgiz, 1936. — 255 s.
16. *Tugan-Baranovskij M. I.* Periodicheskie promyshlennye krizisy. Istorija anglijskih krizisov. Obshhaja teorija krizisov: Izbrannoe / M. I. Tugan-Baranovskij. — M.: Nauka, 1997. — 573 s.

17. *Kondrat'ev N. D.* Bol'shie cikly konjunktury i teoriya predvideniya / N. D. Kondrat'ev. — M.: Jekonomika, 2002. — 765 s.
18. *Shumpeter I. A.* Teoriya jekonomicheskogo razvitija (Issledovanie predprinimatel'skoj pribyli, kapitala, kredita, procenta i cikla konjunktury) / I. A. Shumpeter. — M.: Progress, 1982. — 455 s.
19. *Mensch G.* Stalemate in Technology: Innovation Overcome the Depression. — Cambridge, Mass., 1979. — 247 p.
20. *Drucker P. F.* Our Entrepreneurial Economy // Harvard Business Review. — 1984, Jan.-Feb. — Pp. 64—68.
21. *Druker P.* Jak zabezpechiti uspih u biznesi: novatorstvo i pidpriemnictvo / Piter F.Druker; [per. z angl.]. — K.: Ukraïna, 1994. — 319 s.
22. *Mansfield E.* Industrial Research and Technological Innovation. An Economic Analysis. — New York: Norton, 1968. — 235 p.
23. Diffusion of Technologies and Social Behavior / Eds. Nakicenovic and A. Grubler. — Berlin: Springer, 1991.
24. Rogers E. M. Diffusion of Innovations (4th ed.). — New York: The Free Press, 1995.
25. Hagerstrand T. Innovation diffusion as a spatial process. — Chicago: University of Chicago Press, 1968.
26. *Kruglikov A. G.* Sistemnyj analiz nauchno-tehnicheskikh novovvedenij / A. G. Kruglikov. — M.: Nauka, 1991. — 118 s.
27. *Mikitjuk P. P.* Innovacijnij menedzhment: Navchal'nij posibnik. — Ternopil': Ekonomichna dumka, 2006. — 49–57 s.
28. Innovacijnyj menedzhment. Uchebnik / Pod red. S. D. Il'enkovej, — M.: Juniti, 1997 g. — 203 s.
29. *Kulikova N. N.* Problemy formirovanija edinoj koncepcii nalogovogo stimulirovanija innovacionnoj dejatel'nosti organizacij // Jekonomika i jeffektivnost' organizacij proizvodstva. Sbornik nauchnyh trudov. — Vypusk 7. — Brjansk: BGITA, 2007. — S. 36–39.
30. *Solov'ev V. P.* Innovacionnaja dejatel'nost' kak sistemnyj process v konkurentnoj jekonomike (Sinergeticheskie jeffekty innovacij). — K.: Feniks, 2004. — 560 s.
31. *Balabanov I. T.* Innovacijnyj menedzhment. — SPb.: Izdatel'stvo «Piter», 2005. — 208 s.

УДК: 338.22.012.61-022.56(100):519.86

С.О. Стрельник,
к.е.н., доц., докторант
кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

ВАРІАТИВНІСТЬ МОДЕЛЕЙ ГЛОБАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

S.O. Strelnyk,
PhD, D.Sc. Student,
Associate Professor of
International Economics Department,
SHEE «KNEU named after Vadym Hetman»

THE VARIABILITY OF MODELS OF GLOBAL ENTREPRENEURSHIP

Анотація. У статті виділено кілька теоретичних моделей, які пояснюють процес народження підприємств у глобальних умовах і дозволяють логічно поєднати тео-